

ש..ש.. שקדים ש..ש.. שלנו

שי נפלא לחגים לכל המשפחה

שקדי כרמנו הם קטנים

ולכן מתוקים.

טעימים הם וטובים

ומחירים נמוך יותר.

דרוש ש..ש.. שקדים ש..ש.. שלנו

השקד" אגודה שתופית חקלאית בע"מ

גורדון לבינסון אילון

האטרקציה של ספורט החורף בישראל "קארטינג"

פתוח מ-5 אחה"צ עד 9 בערב

מגרש "יריד המזרח" מול תחנת "פז"

תחנת קארטינג

Scotch-Brite
MADE OF NYLON TRADE MARK
כרית הפלא לניקוי והברקה

בקנותך כרית לניקוי הכלים ולניקוי ביתך, הקפידו על השם "סקוטש ברייט" אל תסכימו לשום תחליף וחיקוי.

3M

מפחים מין קריאת אעקה שיש משבר בספרות. צריך לתת לדברים לשקוע ולהתגבש.

"להיפך, רק עכשיו יתחילו לכתוב בהרבה יותר גיבוש על הקופת מלחמת העצמאות, הפלמ"ח, או המחלת, דברים שבשעתם היו עדיין היוליים. הרי בעצם נכתב רק מעט מאד על שבעים שנה של יישוב עברי חדש. אפס קצה.

"לא שכתבו פחות טוב או שיכתבו יותר טוב, אלא שיכתבו אחרת, מתוך פרספקטיבה, בצורה יותר שקטה. בספר זה, בעצם, לא כתבתי על העבר, כתבתי רק על התייחסות אל העבר. נושא הספר שלי הוא אדם שאינו יכול לכתוב על העבר, בגלל התייחסות מסוימת של ההווה אל העבר. נכנסתי אל תוך קן הצרעות של ההווה עם כף הדוב שלי.

"העניין הוא שהיחס שלנו אל העבר משתנה מפעם לפעם. זוהי תוצאה מכך שיש לנו מין הווה שאין לו דוגמה בעמים אחרים. ההווה שלנו משנה צורה יומיומית ולפעמים, כשאנשים מחפשים בתוכו את הזהות שלהם, הם פונים אל העבר, אל עבר קרוב או עבר רחוק."

● **הנוף ברמזב** הוא חבר מערכת למרחב, והיה במשך שנתיים סופר העיתון בארצות הברית. פצעי בגרות הוא רומן הבריגדה. ביסודו הוא תיאור אכזבתם של המתנדבים למלחמה בנאצים. שכמיהתם לנוקמה לא באה על סיפוקה.

אימרים עליו שהוא נראה כמו משהו בין אהרון מגד למשה שמיר. אבל זה לא נכון. הוא נראה בדיוק כמו חנוך ברטוב. יש לו צחוק אחר, והוא מוכן לספר להעולם הזה כל דבר, בתנאי שלא יכתוב עליו איך תוך כדי דיבור בנו באשתו עם גרושתו של מזכירו.

הוא מתנגד להכללת ארבעת הספרים החדשים בקטגוריה אחת. "אצלנו", הוא אומר, "יש בכלל מצב כזה: לא כותבים הרבה. הארץ היא קטנה. מיספר הכותבים — יחסית למספר הקוראים — הוא גדול מאוד. תופעות בכלל, גם בפיזיקה ובכל דבר, נמדדות במימספרים גדולים. במימספרים קטנים יש הרבה סיכויים לטעות.

"זה מה שקורה בספרות. יום אחד כתב משה שמיר רומן הסטורי. יש כתבו עשרות תיוות על החורה להסטוריה, וכל זה."

"אחר כך, אחריה, שנתיים לא כתבו ספרים. למה לא כתבו? ככה, יש חב רת-שפע, עבודה לא חסרה. רובם עוסי קים בדברים אחרים.

"בעוד חדשיים יתחילו לשאול למה זה, בבת אחת, מופיעים כליך הרבה ספרים. מבחינה סטטיסטית אין לזה משמעות. חנוך ברטוב לא כתב, כי היה לו מצב-רוח רע. כי היה חולה, כי נסע לחוץ-לארץ, כי רב עם אשתו. זהו זה. לא כתב, ודי. "עכשיו בקשר לעבר ולהווה, אי אפשר למדוד את זה כמו כוסות קפה. כוס זו שתיתי כבר, זה עבר. כוס זאת אני שותה, זה הווה. בארץ שלנו אין עבר. בכלל, מה זה עבר, ומה זה הווה, אצל אנשים שרק עכשיו הם אוספים את עצמם ומנסים לראות איפה הם עומדים בעולם? או, בתקופה של הבריגדה, אני הייתי נער בן שבע-עשרה. אחרי זה באו שנים בהן חיפשתי את עצמי בעולם בו חייתי. התחלתי שואל את עצמי את כל השאלות הללו. מה זה ישראלי, מה זה יהודי, מה זה גרמניה."

"אני אינני סופר שחייו מלאים מן הספרות. עשיתי במשך השנים מיליון דברים אחרים. הספרות, במידה שכתבתי אותה, הייתה רק איזה השלכה של חיי. לא קמתי בגיל תשע ואמרתי: תשמע, חנוך, אלהים משח אותך להיות סופר בישראל. תיזהר כשאתה עובר את הכביש, תשתה הרבה חלב ואל תעשן סיגריות."

"אני חייתי חיים שגולו ממני הרבה משנותי הטובות. ורק עכשיו, כשאני נעצר, אני רואה שעברו עשרים שנה. רק עכשיו אנחנו יכולים לשאול את עצמנו מה קורה פה. זה מדובר בשאלה — אנחנו וגרמניה. האם זה שייך לעבר? נדמה לי שעניין זה יהיה עוד אקטואלי ימים רבים בלבד. כל יהודי, פעם שאלו איזה מרצה שלי מה זאת היסטוריה, והוא אמר שהיסטוריה זה ראיית העבר בעיני ההווה, למען העתיד. במובן זה הספר שלי הוא היסטוריה."

סמוך לדבריו. אמנם השיר אלוהי הנושק לזמנים נכתב סמוך לנפילתו של אותו נער שהוא נושא של השיר. היתה בו הצעקה של ההווה. אבל בדרך כלל היתה לי נטייה להמתין."

● **חיים גורי** היה ידוע עד עכשיו כמשרור וכמנציח מלחמת-הש"ה והפלמ"ח. שירי-המלחמה שלו היו מלאים שקיעות

אהרון מגד

דוב נכנס לקן צרעות

אדומות ושתיקות סגולות. בספר-הפרווה הראשון שלו אין שום צבעים. יש בו סיפור של שני חברים, הנפגשים בעיר שלאחר מלחמה. האחד מהם אינו יכול להשלים עם ההשלמה הכללית סביבו. הוא מת. השני משלים, וממשיך לחיות.

החברים הטובים של חיים גורי קוראים לו גורי. הבלורית הפרועה והחיוך המבוויש שלו נשארו לו עוד מימי הפלמ"ח. היום הוא כבר עיתונאי ותיק בלמרחב. "התופעה של הסתכלות בעבר היא מקרית", הוא אומר, "ואם היא אינה מקרית לגמרי, הרי היא תוצאה של פנאי מסויים להרהר אחרי מקורות-חיים ושורשים, שבחלקם הם או טיבוגרפים, ובחלקם הם קשורים בביוגרפיה של הדור כולו.

"רק במאמץ רב ניתן למצוא מכנה משותף לארבעת הספרים. מלבד העובדה שהם מהימים חריגה מעבר לאקטואליות. הסיבה לכך היא שבין שנות המלחמה ובינינו היתה הפרדה. היה הזעזוע של הקמת המדינה. רק עכשיו, כשנוצר הזמן לחשוב, התפוצץ הנושא ההוא כמו פצצת-זמן מאוחרת.

"הנושא, שאני עסקתי בו, הופיעו לו מפרעות כל הזמן. המכה אצלי הייתה הביקור שלי, לפני שהי, בווינה. ביקור שסיכם את כל רוח עשרים השנה שהיה ביני לבין המאורעות. אחר-כך באה פרשת פרופימו, ושב היתה דמותו של רחמן, היהודי הזה שקנה שכונת שלמות של לבנים, הכניס לתוכם כושים, ומכר אותם יותר ביוקר. הסיפור הזה של רחמן שימש לי כבסיס. "השירים שלי, שכתבתי בתקופה הרחוקה יותר, הם בחלקם חטאות-נעורים. ובחלקם נושא לקנאה שלי בעצמי כצעיר בעשרים שנה.

"את הספרות ההיא קשה לשפוט מבחינת ביקורת ספרותית צרופה. העובדה שהיא עמוה במוקד החוויות לא מוסיפה לה ערך ספרותי, אבל גם לא גורעת ממנה. אני סבור שסופרי הדור הזה עשויים לחזור למושאים מסויימים, הקשורים בתקופה ההיא, מעבר לזמן שעבר ומעבר לשקט. יתכן שדבר זה עלול להצמיח יצירות יותר בשלוחות לגבי האחרים וגם לגבי."

● **אהרון מגד** מציב בספרו השישי במספר, את חיי ההווה מבעד לאספקלריה ברהמית, מול דמות חלוצית מהעבר. הוא מעמיד את שני הדורות זה מול זה, מבקר את דור ההווה בעזרת דור העבר, שאף הוא אינו יוצא נקי בעיניו.

הוא עורכו של תשא, המוסף הספרותי של למרחב. יש לו כבר שלושה פרטים ספרותיים ופנים של סופר עברי — מצח גבוה, מהורהר, ועניים עצובות. "הספרות", הוא אומר, "אינה קצרת גשימה. אי אפשר לעמוד עם שעון ביד ולהגיד: עכשיו שתיים-עשרה, וכתוב על שעה אחת-עשרה. היה רע מאוד אילו היינו רודפים עם הספרות אחר הזמן. בכלל, מה זה עבר? 15 שנה זה עבר? זה הווה."

ההווה הוא דבר המורכב מהצטברויות של עברים. תל-אביב זה לא רק השיכונים. תל-אביב, בתור הוויה, זה גם השיכונים, וגם מה שנבנה לפני עשר, חמש-עשרה וחמישים שנה. חבל רק שאת הבתים הראשונים הורסים. אין מהות להווה בלי העבר. אצלנו יש קוצר-נשימה של קוראים ומבקרים, הרואים את הסופרים כשכירים של החברה. ועומדים מאחורי גבם עם שעון ביד, ואם לא כותבים על שנות 64-65 תיכף,